

Adviesrapport draagvlak voor een sport- bedrijf Amsterdam Groot Oost

Eric Lagendijk

Adviesrapport draagvlak voor een sportbedrijf Amsterdam Groot Oost

Amsterdam, 2 juni 2008

Eric Lagendijk

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Vraagstelling	4
1.3	Aanpak	4
1.4	Leeswijzer	5
2	Draagvlak	6
2.1	Inleiding	6
2.2	Stadsdeel Oost-Watergraafsmeer	6
2.3	Stadsdeel Zeeburg	8
2.4	Amsterdam Zuidoost	9
2.5	Stadsdeel Amsterdam Centrum	11
2.6	Gemeente Diemen	12
2.7	Gemeente Amsterdam, DMO/ afdeling Sport	13
2.8	Stichting Sportcentrum Nieuwe Stijl	13
3	Advies en vervolg	15
3.1	Advies	15
3.2	Vervolg	17
	Bijlagen	
Bijlage 1	Lijst geïnterviewde personen	19

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Op het gebied van sportaccommodatiebeheer en sportstimulering werken de stadsdelen Zeeburg en Oost-Watergraafsmeer al langere tijd samen. Over deze samenwerking, en de kansen die dat biedt, zijn deze stadsdelen zo positief dat zij beide de intentie hebben uitgesproken om een gezamenlijk sportbedrijf op te richten door middel van verzelfstandiging van de sportafdelingen. Ook het recent verschenen Sportplan Amsterdam 2009-2012 sterkt hen in dat voornemen. Dit Sportplan is immers een gezamenlijke ambitie van de gemeente Amsterdam en alle stadsdelen. De stadsdelen delen hun visie, doelstellingen en strategie voor zowel sportaccommodatiebeleid en sportstimulering. Daarmee is de uitgangssituatie voor een nog intensievere vorm van samenwerking tussen beide stadsdelen goed.

De afdelingen Sport van de beide stadsdelen vullen elkaar goed aan. De organisatiestructuur van de afdeling Sport en Recreatie van Oost-Watergraafsmeer wordt als voorbeeld gezien voor andere stadsdelen. De afdeling is stevig opgezet en bestrijkt zowel het beheer en de exploitatie van sportaccommodaties als programmering en uitvoering van sportstimuleringsactiviteiten. Het stadsdeel telt een aantal grote sportvoorzieningen waar vele sportverenigingen met talloze vrijwilligers actief zijn. In toenemende mate vervullen verenigingen een meer gestuurde, expliciete maatschappelijke taak, zoals op het gebied van integratie en naschoolse opvang. De afdeling Sport en Recreatie vervult hierin een regietaak.

Daarnaast wordt ook in de sportsector in toenemende mate wijkgericht gewerkt. Maar het stadsdeel is er daarmee nog niet. Aandachtspunten zijn:

- verenigingen nog meer betrekken bij maatschappelijke vraagstukken en ontwikkelingen; kansen in de sport benutten. En daartoe verenigingen ondersteunen en faciliteren, bijvoorbeeld door middel van het aanstellen van sportparkmanagers of verenigingsmanagers;
- beleid op het snijvlak van gezondheid, naschoolse opvang, BOS, integratie en sociale cohesie nog sterker ontwikkelen;
- kritische reflectie op de organisatiestructuur van de afdeling Sport en Recreatie, waarbij de vensters open staan naar buiten, naar stadsdeel Zeeburg, Amsterdam Zuidoost en eventueel ook de gemeente Diemen. Oftewel: oriëntatie op de ontwikkeling van een sportsector Groot Oost door middel van samenwerking en desgewenst organisatorische integratie.

Stadsdeel Zeeburg maakt een ambitieus groeiproces door. Nieuwbouw op Java-, KNSM- en Borneo-eiland wordt gevolgd door verdere uitbreiding op IJburg en Zeeburgereiland. De voorzieningen moeten met die bevolkingsgroei – van 50.000 tot zo'n 95.000 in 2020 – in de pas lopen. Stadssector Oost telt in 2020 ongeveer 175.000 inwoners. De uitbreiding van sportvoorzieningen is al ingang gezet. Zo zijn er voorzieningen voor watersport, nieuwe gymzalen, een sporthal, een zogeheten Cruyffveldje, tennisbanen en een beachvolleybalveld. Momenteel is er op sportgebied sprake van een tekort aan sportvoorzieningen, waardoor bewoners voor een aantal takken van sport hun heil elders moeten zoeken.

De huidige afdeling Sport van het stadsdeel zal met ongeveer 10 fte uitgebreid moeten worden om op gewenst niveau te komen. De plannen voor aanleg en nieuwbouw van sportparken, sporthallen en een zwembad en de opgave van het Sportplan 2009-2012 maken dat Zeeburg zich oriënteert op de organisatie en inrichting van de afdeling Sport in de toekomst. De samenwerking met Oost-Watergraafsmeer daarbij ligt daarbij voor de hand.

1.2 Vraagstelling

De compacte organisatie van de afdeling Sport en Recreatie met accommodatiebeheer, sportstimulering en facilitaire ondersteuning in één hand zien velen als een groot goed. Andere stadsdelen zien hierin een voordeel. De ligging van het stadsdeel en de huidige en toekomstige sportinfrastructuur (denk aan genoemde ontwikkeling van accommodatie op IJburg en Zeeburgereiland) biedt kansen voor schaalvergroting door samenvoeging van afdelingen Sport van beide stadsdelen in het perspectief van een sportsector Groot Oost. Hieruit zou een stevige en stabiele organisatie moeten groeien die het stedelijke Sportplan en de beleidsplannen van beide stadsdelen voortvarend ter hand kan nemen. Deze schaalvergroting sluit tevens aan op het bestuursakkoord tussen gemeente en stadsdelen en bij de uitgangspunten van het sportaccommodatieplan. De ontwikkeling naar een sportbedrijf Groot Oost past in het beleid uit de stedelijke nota *Naar beter presteren*: met als doel schaalvergroting, efficiency, professionaliteit en publieksgerichtheid.

Verdere verkenning van samenwerking met stadsdeel Amsterdam Zuidoost en eventueel ook de gemeente Diemen kan de plannen in een nog ruimer perspectief plaatsen.

Om die reden hebben stichting Sportcentrum Nieuwe Stijl, en de stadsdelen Oost-Watergraafsmeer en Zeeburg DSP-groep gevraagd:

een onderzoek te doen en advies te geven over draagvlak en mogelijkheden voor een sportbedrijf Groot Oost waarin in ieder geval beide stadsdelen nauw met elkaar samenwerken. Op basis daarvan doet DSP-groep een voorstel met vervolgstappen.

1.3 Aanpak

In dit onderzoek dient meegenomen te worden:

- voordelen van en wensen tot samenwerking;
- signalering van eventuele knelpunten bij samenwerking;
- eventuele kansen en bedreigingen (anticiperen op);
- vormen van samenwerking;
- reikwijdte van samenwerking (accommodatie, sportstimulering, projecten, facilitaire diensten);
- respecteren van autonomie van beleid en bestuur;
- concrete voorstellen en plannen.

Tevens dient uitgegaan te worden van huidige ontwikkelingen in en rond de sport:

- aansluiting op het Amsterdams Sportplan 2009-2012;
- functie van sport in het kader van de brede school/ naschoolse opvang;
- samenwerking met onderwijs- en buurtorganisaties;
- vernieuwing van het sociaal domein: versterking van het zelforganiserend vermogen;
- sport als middel voor participatie en gezondheidsbevordering;
- behoefte aan multifunctionele accommodaties;
- wijkgerichte rol van sport;
- sport als stadsdeeloverstijgend gedrag;
- clustering van accommodatie;
- behoefte aan kwaliteit en professionaliteit van accommodaties;
- sport in de openbare ruimte

Om te komen tot een draagvlakpeiling en concept plan van aanpak voor de totstandkoming van sportbedrijf Groot Oost, in welke vorm en met welke reikwijdte dan ook, hebben wij de volgende stappen afgelegd:

- 1 opstellen itemlijst voor interviews (afbakening reikwijdte en precisie opdracht);
- 2 interview/ sessie met het management van de afdeling Sport en Recreatie en DB-lid Sport van het stadsdeel Oost-Watergraafsmeer;
- 3 interview met DB-lid Sport en hoofd Sport en Recreatie van stadsdeel Zeeburg, DMO/ afdeling Sport van de gemeente Amsterdam, adviseur van Stichting Sportcentrum Nieuwe Stijl, stadsdeel Amsterdam Zuidoost en de wethouder Sport en hoofd Sport en Recreatie van de gemeente Diemen; en stadsdeel Centrum. Analyse en rapportage van de resultaten van de interviews;
- 4 terugkoppeling van ad 4 met de opdrachtgever;
- 5 opstellen concept plan van aanpak sportbedrijf Groot Oost
- 6 bespreken van dit concept plan van aanpak met de betrokken DB - leden van beide stadsdelen;
- 7 opstellen eindrapport/ plan van aanpak.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat de resultaten van de gesprekken met alle potentiële partners en betrokkenen.

Hoofdstuk 3 bestaat uit een concluderend advies en een plan van aanpak met een planning aan van de voorbereidende stappen die nodig zijn voor de verzelfstandiging van sportbedrijf Groot Oost. Aan de orde komen onder andere organisatieopzet, relatie met stadsdelen (beleid en bestuur), financiering, subsidierelaties en middelen.

2 Draagvlak

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft achtereenvolgens de huidige situatie, een analyse daarvan en een toekomstverwachting weer van de betrokken partners.

2.2 Stadsdeel Oost-Watergraafsmeer

Huidige situatie

Stadsdeel Oost-Watergraafsmeer beschikt over een relatief grote en veelomvattende afdeling Sport en Recreatie (48 fte), waarin management en bureau (4,8), activiteiten (12,7), binnensportaccommodaties (12) en buitensportaccommodaties (18,6) ondergebracht. Overigens vindt een aanzienlijk deel van sport- en spelactiviteiten voor doelgroepen plaats vanuit het welzijnswerk van stichting Dynamo. De afdeling Onderwijs organiseert ook relatief autonoom schoolsportactiviteiten.

Het stadsdeel verzorgt zelf de exploitatie van binnen- en buitensportaccommodaties. Voor de aansturing en ondersteuning van deze medewerkers zijn een manager en facilitaire staf aangesteld. Het sportfondsenbad Oost en de Jaap Edenbaan worden geëxploiteerd door Sportfondsen Nederland resp. stichting Jaap Eden Schaatsbaan.

De afdeling Sport en Recreatie heeft een reputatie opgebouwd als breed georiënteerde, pro-actieve en deskundige exploitant. Zij is voorloper op het gebied van kunstgras en het openstellen van sportparken voor een breed (leisure) publiek volgens de uitgangspunten van Sportcentrum Nieuwe Stijl.

Samenwerking en afstemming

De afdeling Sport en Recreatie is ambitieus: zij wil zich ontwikkelen tot een efficiënte en klantgerichte dienstverlenende organisatie op een nog breder en groter gebied, ook buiten het stadsdeel. Die ambitie is niet van gisteren of vandaag. Al langere tijd werkt de afdeling samen met stadsdeel Zeeburg, bijvoorbeeld in het kader van Buurt, Onderwijs en Sport (BOS), Topscore, kadercursussen (RSLA, voetbaltrainer), watersport, flankerend beleid zwemmen, detachering en accommodatiegebruik.

Overwogen wordt om de samenwerking uit te breiden met:

- communicatie;
- sport-en spel uitleen;
- clusteren DMO sportprojecten tot één integraal aanbod voor Groot Oost;
- coördinatie van sportactiviteiten voor naschoolse opvang en dagarrangementen;
- opzetten evenementenbureau/organisatie;
- sponsorwerving;
- accommodatie: exploitatie en beheer.

Het stadsdeel staat achter deze ontwikkeling. Sport is immers een stadsdeeloverstijgend beleidsterrein. In Zeeburg (IJburg, Zeeburgereiland) zullen in de nabije toekomst sportvoorzieningen worden aangelegd waarbij de deskundigheid in Oost-Watergraafsmeer goed van pas kan komen.

Het gaat hierbij om sportparken, sporthallen en een zwembad. Momenteel maken veel inwoners uit Zeeburg gebruik van sportaccommodaties in Oost-Watergraafsmeer.

In het Amsterdamse Sportplan 2009-2012 wordt uitgegaan van een meer ondernemende wijze van exploitatie van sportparken. Hieraan ligt de opvatting ten grondslag dat beheer van accommodaties meer op afstand van de stadsdelen zou moeten komen te staan. Bij het samenstellen van het dienstenpakket van het sportbedrijf zullen, in die lijn, de wensen en behoeften van huurders van accommodaties en van sporters centraal staan. Sportverenigingen zouden moeten kunnen kiezen voor het in eigen beheer uitvoeren van bepaalde onderhoudstaken. Dat vereist een flexibele en servicegerichte opstelling van het sportbedrijf.

Toekomstverwachting

In een sportbedrijf, met een zelfstandige signatuur, kan de dienstverlening voor sport aan in ieder geval Oost-Watergraafsmeer en Zeeburg gebundeld worden. Op die manier worden beleid en uitvoering ontkoppeld, en ontstaat een heldere opdrachtgever/ opdrachtnemer-relatie. De stadsdelen blijven verantwoordelijk voor het sportbeleid en het verzelfstandigde sportbedrijf voert dit beleid uit. Het sportbedrijf werkt daarbij in opdracht van de stadsdelen volgens een nader op te stellen prestatieovereenkomst.

Mogelijkerwijs strekt het werkgebied van een sportbedrijf Groot Oost zich op kortere of langere termijn ook uit tot andere delen van de stad en omgeving aan oostelijke zijde: Zuidoost, Diemen, Amsterdam Centrum. Voordelen van een dergelijke verzelfstandigde, professionele organisatie zijn:

- professionaliteit;
- mobiliteitsbevorderend: meer loopbaan/ personeelsgericht;
- flexibiliteit;
- efficiency;
- klantgerichtheid;
- uitvoeringsgericht;
- kwaliteitsbewust;
- minder bureaucratie.

Zo ziet een ondernemend sportbedrijf Groot Oost mogelijkheden om als zelfstandig sportbedrijf beter in te spelen op ontwikkelingen in het welzijnswerk, gezondheidsbevordering, bewegingsonderwijs, naschoolse sportactiviteiten, jeugdwerk (Jeugdland), leisure gerelateerde activiteiten en in het beheer van gymnastieklokalen: "sport, in ruimste zin, kan veel meer en beter naar buiten treden, zichtbaar worden en niet bescheiden zijn".

Het stadsdeel stelt voor de mogelijke verzelfstandiging nader uit te werken in de tweede helft van 2008, eerste helft 2009, zodat implementatie in 2010 gestalte kan krijgen.

Dit beleidsvoornemen past, zoals gezegd, in het Amsterdamse sportplan 2009-2012 waarin gesproken wordt over de wens tot verzakelijking van de uitvoerende taken van het sportbeleid.

Afgesproken is dat ambtenaren en bestuurders van de stadsdelen Zeeburg en Oost-Watergraafsmeer gezamenlijk optrekken bij de ontwikkeling van het sportbedrijf.

2.3 Stadsdeel Zeeburg

Huidige situatie

Stadsdeel Zeeburg maakt sinds de tweede helft van de jaren negentig door woningbouw op de oostelijke eilanden en daarna IJburg en Zeeburgereiland een forse bevolkingsgroei door. Die groei zal, conform het stedelijke sportaccommodatieplan, gepaard gaan met uitbreiding van sportaccommodaties waardoor de inwoners van het stadsdeel sterk aangewezen zijn op voorzieningen in andere stadsdelen, waaronder Oost-Watergraafsmeer. In Zeeburg is momenteel een buitensportvoorziening aan de Valentijnskaade. Recent zijn Johan Cruyffveldjes aangelegd in de Indische buurt en op IJburg. Verder zijn er een sporthal (Zeeburg), het Flevoparkbad en kan men gebruik maken van gymnastieklokalen. In het oostelijk havengebied zijn verschillende fitnessruimten. Op IJburg is een begin gemaakt met bouw en aanleg van nieuwe sportvoorzieningen, waaronder gymzalen.

De sportvoorzieningen in Zeeburg worden alle druk bezocht. De gymzalen zitten 'vol'. Deze worden vooral gebruikt door verenigingen en zelforganisaties, en ook benut voor NSO.

Het stadsdeel heeft beperkte formatie voor sport. Er is een halve fte voor sportbeleid terwijl dat volgens het stadsdeel – voor die omvang – één fte behoort te zijn. Het stadsdeel beschikt over 3,5 fte sportstimulering, 3 fte beheer, een teamleider, 2,6 fte Jeugdland en een medewerker voor BOS en JUMP in. Verder vinden in het stadsdeel stedelijke projecten plaats zoals JIB, Topscore, en, zoals gezegd BOS en JUMP in. Het stadsdeel heeft zich ten doel gesteld om haar aandeel in het Amsterdamse Sportplan uit te voeren.

Het stadsdeel schetst haar huidige positie op het gebied van sport als volgt: groeiende bevolking, weinig sportverenigingen, verwachte investering in sportaccommodaties, weinig capaciteit en daarmee ook deskundigheid. Daarnaast wil zij sport meer als middel inzetten, bijvoorbeeld voor de jeugd in de Indische Buurt. Het stadsdeel is daarbij 'goed op weg'. Het staat aan de vooravond van nieuwe accommodaties in de uitbreidingsgebieden IJburg en Zeeburgereiland. DMO neemt daarin het voortouw als ontwikkelaar. Probleem op de nieuwe locaties is de moerasachtige, drassige grond dat de grondkosten voor aanleg van velden en bouw van voorzieningen duur maakt.

Het stadsdeel is verantwoordelijk voor een efficiënt beheer waarbij multifunctionaliteit en medegebruik door onderwijs en welzijn uitgangspunt zijn.

Samenwerking en afstemming

Waarom opgaan in een sportbedrijf, en het sportbeleid bij het stadsdeel houden?

- Zeeburg is voorstander van ordening van werkzaamheden en activiteiten, samenvoegen om tot betere producten en diensten te komen, en profilering van en betere communicatie over werkzaamheden.
- Uitvoering van sportbeleid is geen kerntaak van de overheid; ontwikkeling van dat beleid wel.
- Sportbeleid en de maatschappelijke waarde van sport zijn wél politiek-bestuurlijk relevant.

Door middel van het ontwikkelen van een sportbedrijf met stadsdeel Oost-Watergraafsmeer wil het stadsdeel de sport een impuls geven. Voordelen ziet zij in:

- bundeling van versplinterde capaciteit;
- betere organisatie van beheer, exploitatie en sportstimulering;
- meer loopbaanperspectief door opleidingen, trainingen en flexibeler functiepakket;
- betere afstemming beheer en stimulering;
- een meer ondernemende aanpak van sport in het stadsdeel;
- heldere afbakening beleid en regie bij stadsdeel, management en uitvoering bij bedrijf.

Belangrijke opgaven voor het stadsdeel zijn de uitvoering van het sportplan, een betere communicatie over sportactiviteiten, zoals een sportkalender (schoolsport, pleinactiviteiten), en het profileren van sport in het stadsdeel: meer bekendheid geven aan good practices zoals de goed bezochte RSLA – cursussen. Verder wil het stadsdeel meer aandacht geven aan bedrijfssport, sport/zorg- aanbod en sport/welzijnsactiviteiten. Zij wil bovendien inspelen op sportbehoefte bij bedrijven (commercieel aanbod, bedrijven competitie, PPP- constructies). Tot slot ziet het stadsdeel kansen om een beter beheer van gymzalen te realiseren zodat het potentieel goed benut wordt (inclusief sleutelbeheer).

Toekomstverwachting

Zeeburg geeft aan dat de samenwerking met Oost-Watergraafsmeer goed verloopt, bijvoorbeeld bij de sportuitleen, veldgebruik, gebruik bootjes, expertise kunstgras, subsidieaanvragen, personeel zwembaden. Bij de ontwikkeling van nieuwe accommodaties in Zeeburg kan de expertise van Oost-Watergraafsmeer een belangrijke meerwaarde hebben.

Het stadsdeel stelt voor om met de medewerkers van de afdeling Sport om tafel te gaan om deze ontwikkelingen te bespreken. Het stadsdeel ziet voorlopig een sportbedrijf voor zich dat bestaat uit units voor beheer en exploitatie, sportstimulering en een facilitair stafbureau. Andere 'klanten' (gemeenten, stadsdelen) kunnen aansluiting zoeken, door middel van opdrachten verstrekken of samenvoeging.

Voor het 'meekrijgen' van personeel zal koudwatervrees overwonnen moeten worden. Uitgangspunten zijn 'mens volgt werk' en behoud verworven rechten (ambtenarenstatus, pensioen). De nieuwe structuur dient in één keer ingezet te worden, zodat niet verandering op verandering volgt. Bekeken wordt in hoeverre een bruidsschat meegaat.

De nieuwe organisatie moet één duidelijke frontoffice krijgen.

2.4 Amsterdam Zuidoost

Huidige situatie

Het sportbeleid is ondergebracht bij de sector Maatschappelijke Ontwikkeling, afdeling participatie en vernieuwing. Hiervoor is 1,7 fte beschikbaar. Het beheer en onderhoud van de sportparken (Strandvliet, De Toekomst, Driemond) maken deel uit van de sector Wijkbeheer. Tussen deze twee onderdelen is uiteraard overleg.

Stadsdeel Amsterdam Zuidoost schaart zich achter de principes van Sportcentrum Nieuwe Stijl. Het is de bedoeling dat het nieuwe Bijlmersportpark (oplevering september 2010) volgens die methode zal worden benut. Dit park bevat drie kunstgrasvoetbalvelden, een atletiekbaan en een verzamelgebouw voor de hurende verenigingen.

SV Bijlmer, KSJB, twee atletiekverenigingen, scholen en kinderopvang/ naschoolse opvang zullen naar verwachting van het park gebruik maken. De voetbalverenigingen maken tot die tijd gebruik van de velden op de Toekomst, die Ajax vanaf die tijd wil benutten. Overigens huurt het stadsdeel deze velden van de gemeente Amsterdam. Verder beoefenen Kismet (voetbal) en Bantopa (softbal) hun sport hier.

Sportpark Strandvliet bevat vier voetbalvelden en een trainingsveld. Vanwege de komst van Endemol wordt in de zomer van 2008 één veld ingeleverd, één kunstgrasveld en een kunstgrastrainingsveld aangelegd. Dit park bevindt zich op grondgebied van de gemeente Ouder Amstel. Het stadsdeel huurt ook dit park van de gemeente Amsterdam. Amstelland en Amsterdam United sporten op dit park.

Op sportpark Driemond liggen twee voetbalvelden en een trainingsveld. Er zijn plannen voor de bouw van een sporthal op particulier initiatief, en er komt mogelijk een veld extra bij. Bovendien wordt een grasveld omgezet in een kunstgrasveld. Het stadsdeel is eigenaar en beheerder van deze velden.

Het nieuwe Bijlmersportcentrum wordt per januari 2007 geëxploiteerd door Optisport. Opdrachtgever en subsidieverstrekker hiervoor is het stadsdeel, sector Wijkbeheer. Deze aanbesteding heeft contractueel een looptijd van vijf jaar. Aan de budgetsubsidie zijn prestatieafspraken verbonden. Sporthal Gaasperdam is een verenigingshal, eigendom van stichting Sporthal Gaasperdam. De hal wordt vooral gebruikt voor tennis, tafeltennis, korfbal en badminton.

Het beheer van de gymnastieklokalen is in handen van de afdeling Middelen, Beheer Onroerend Goed (BOR). Het Bijlmerpark zal volgens de uitgangspunten van Sportcentrum Nieuwe Stijl worden gemodelleerd. BOR dat het onroerend goed van het stadsdeel beheert, zal naar alle waarschijnlijk het verenigingsgebouw op dit park verhuren aan een sportparkstichting. Deze stichting regelt vervolgens het gebruik door meerdere verenigingen/ gebruikers regelt. Het stadsdeel is eigenaar van dat gebouw.

Het stadsdeel organiseert niet zelf de sportstimuleringsactiviteiten. Door middel van incidentele subsidies schakelt het stadsdeel verschillende sportaanbieders in, te weten Sciandri (sportbuurtwerk op plekken waar geen alternatief is), stichting Jeugdtennis, K-zone en stichting Koryo (vecht- en verdedigingssport). Het sportbuurtwerk vindt van 1 april – 1 oktober buiten plaats, en in de overige maanden in gymnastieklokalen. Verder heeft het stadsdeel twee parttime projectleiders Buurt Onderwijs Sport (BOS) in dienst. Projecten die momenteel uitgevoerd worden zijn Brede School en sport, Big Move en BOS.

Samenwerking en afstemming

Stadsdeel Amsterdam Zuidoost participeert incidenteel in een informeel overleg met de stadsdelen Zeeburg, Oost-Watergraafsmeer en de gemeente Diemen. Hierin is intensivering van de samenwerking aan de orde gekomen, bijvoorbeeld bij het centraal inkopen van kunstgrasvelden.

Het stadsdeel is bij monde van de beleidsmedewerker Sport van mening dat zij door de huidige versnippering van eigendom, beheer, activiteiten en exploitatie 'het zicht kwijt is'. De huidige situatie karakteriseert hij als volgt:

- Onderhoud en beheer van velden verlopen goed.
- De contacten tussen beleid en uitvoering zijn goed.
- Verhuur van velden verloopt al jaren problematisch (forse huurachterstanden bij meerdere verenigingen).
- Sportstimulering is in feite ad hoc beleid zonder duidelijke visie.

Conclusie: de sporttaken van het stadsdeel zouden onder één paraplu georganiseerd en aangestuurd moeten worden. Momenteel is de uitvoering te veel versnipperd geraakt.

Amsterdam Zuidoost ziet zeker kansen voor meer samenwerking met stadsdeel Oost-Watergraafsmeer, vooral ten aanzien van beheer en onderhoud van de velden en sportbuurtwerk/ sportstimulering.

Toekomstverwachting

Stadsdeel Amsterdam Zuidoost is voorstander van schaalvergroting en bundeling van uitvoerende taken van het sportbeleid. Verdere samenwerking met een op te richten Sportbedrijf Groot Oost acht zij zeker niet uitgesloten, integendeel. Daar zullen politiek (DB en stadsdeelraad) en management eerst bij betrokken moeten worden. Het stadsdeel dient daarbij het sportbeleid te blijven ontwikkelen; de uitvoering kan geconcentreerd op afstand gezet worden. Stadsdeelgrenzen zijn voor sportgedrag immers arbitrair.

2.5 Stadsdeel Amsterdam Centrum

Huidige situatie

Alle uitvoerende taken van sportbeheer en –stimulering zijn inmiddels in handen van 'de markt'. Het stadsdeel is eigenaar van de sportaccommodaties en heeft op het gebied van sport uitsluitend een beleidsmedewerker in dienst die 1 dag/ week aan sport besteedt en daarmee de regie voert.

Per 1 juli 2006 is voor Amsterdam Centrum een verzelfstandigd sportbedrijf actief: de stichting Space. Het personeel van het voormalige Marnixbad is hier gedetacheerd. Space beheert en exploiteert de sportvoorzieningen in stadsdeel Amsterdam Centrum (Marnix sportcentrum, Park Schouwborg en sporthal Oosterburg) en voert een deel van het sportstimuleringsbeleid (zwemmen) uit voor de doelgroepen jeugd, ouderen en mensen met een beperking. Hiertoe ontvangt Space budgetsubsidie van het stadsdeel op basis van contractfinanciering voor een periode van 10 jaar. Het subsidiebedrag is samengesteld op basis van een exploitatietekort en een activiteitenprogramma.

De fitnessactiviteiten zijn in handen van Club Marnix en Club Sento. Dat zijn particuliere bedrijven die ruimtes huren van Space.

Sinds 1 juli 2007 heeft Sciandri de opdracht voor een periode van 4 jaar om sportstimulering in het stadsdeel ten uitvoer te brengen. Dit betreft Topscore, JIB, JUMP in en Sport & Fun tour.

IJsterk, waar voormalige stichting Welzijn Binnenstad in is opgegaan, doet ook voor een klein deel sportstimulering, namelijk Jeugd Op Straat (JOS).

Samenwerking en afstemming

Het sportbeleid is met deze meerjarige aanbestedingen niet wezenlijk veranderd. Het stadsdeel spreekt hier van 'opplussen' en 'uitgaan van wat er al was'.

Nieuwe ontwikkelingen zijn het verbeteren en beter benutten van de accommodaties. Sporthal Oosterburg moet worden aangepakt. Park Schouwborg dient een multifunctioneel karakter te krijgen, met meer schoolgebruik en NSO.

De gymlokalen 'zitten vol' en worden verhuurd door de schoolbesturen.

Toekomstverwachting

Er zijn meerjarenafspraken gemaakt over de uitvoering van het sportbeleid met partners voor sportbeheer en sportstimulering. Als deze contracten afgelopen en een nieuwe aanbestedingsronde aan de orde is, kan een Amsterdams sportbedrijf één van de potentiële gegadigden zijn.

2.6 Gemeente Diemen

Huidige situatie

Diemen telt 22 sportverenigingen in 22 takken van sport. Onlangs heeft de gemeente Diemen een notitie opgesteld over ruimte behoefte voor de binnensporten. Diemen herbergt de volgende voorzieningen:

- Overdekt: sporthal, sportzaal, 3 gymlokalen, enkele kleine zaaltjes in scholen;
- Sportpark met vier verenigingen: voetbalvelden, tennisbanen, korfbalveld, handbalveld;
- Zwembad;
- Manege.

De gebouwen zijn eigendom van de verenigingen. De gemeente verzorgt beheer, onderhoud en exploitatie van de sportvoorzieningen. Er is één beheerder aangesteld. Daarnaast voert de gemeente een sportstimuleringsbeleid en huurt voor de uitvoering freelancers in. In het kader van de breedtesportimpuls vinden het GALM project voor ouderen en het project jeugdsportpas plaats. Verenigingen krijgen ondersteuning van Sportservice Noord Holland.

De Sportraad Diemen heeft een adviesfunctie voor de gemeente.

Samenwerking en afstemming

Over samenwerking en afstemming kunnen we kort zijn, want “de lijnen zijn hier kort, en het aantal betrokkenen in de uitvoering van het sportbeleid is gering.” Overigens werkt Diemen regelmatig samen met het naastgelegen stadsdeel Oost-Watergraafsmeer.

Toekomstverwachting

De gemeente beraadt zich op mogelijke verzelfstandiging van accommodatiebeheer. Deze overweging vloeit voort uit een bezuinigingstaakstelling en de behoefte aan meer regie en minder uitvoering. Verenigingen in Diemen zijn hierover al geraadpleegd. Daar zit weerstand. Voor Diemen kan een verzelfstandigd sportbedrijf van buurman Amsterdam een interessante partner zijn.

2.7 Gemeente Amsterdam, DMO/ afdeling Sport

De gemeente Amsterdam heeft oog voor de veranderende situatie in het oostelijke deel van de stad. De gemeente is verantwoordelijk voor de planontwikkeling en aanleg/ bouw van nieuwe sportvoorzieningen op IJburg en het Zeeburgereiland. Stadsdeel Zeeburg is vervolgens verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud.

In het sportaccommodatieplan van de gemeente Amsterdam is aandacht van het optimaliseren van het gebruik van de sportvoorzieningen in relatie tot herbestemming van niet benutte sportvelden. Er is, vastgelegd in het bestuursakkoord, sprake van planvorming voor het benoemen van vijf stadssectoren, waaronder stadssector Oost (Zeeburg/ IJburg, Oost – Watergraafsmeer en een deel van Centrum). Dat idee komt overigens niet terug in het Amsterdamse Sportplan 2009-2012. In dat plan maakt de gemeente melding van een onderzoek naar de totstandkoming van een stedelijk sportbedrijf Amsterdam.

De gemeente Amsterdam is voorstander van meer samenwerking tussen stadsdelen met het oog op het verbeteren van exploitatie en gebruik van sportvoorzieningen. In het bestaande sportparkoverleg vindt kennisuitwisseling plaats. Het voornemen van de stadsdelen Oost-Watergraafsmeer en Zeeburg om een (zelfstandig) sportbedrijf op te richten wordt door DMO positief ontvangen.

De gemeente Amsterdam is zelf ook bezig om beleid en uitvoering beter te positioneren en verschillende uitvoeringstaken die nu nog centraal zijn georganiseerd, meer op afstand te zetten. Hierbij kan gedacht worden aan een unit sportbeleid, en een uitvoerende dienst waarbij voorlopig wordt gedacht aan:

- Verenigingsondersteuning
- Verhuur sporthallen
- Sportstimulering: JIB, JUMP in, Topscore
- Sportservice Amsterdam.

Verder zullen de activiteiten die thans zijn ondergebracht bij de dienst voor het Amsterdamse Bos ook in die lijn worden ondergebracht. Het gaat daarbij om de Bosbaan, het sportpark en de sporthallen Zuid.

2.8 Stichting Sportcentrum Nieuwe Stijl

Stichting Sportcentrum Nieuwe Stijl stelt zich ten doel sportparken beter te benutten door meer ondernemerschap, flexibiliteit, functiemenging, een actueel en divers sportaanbod en klantgerichtheid. Vanuit die optiek juicht de stichting de ontwikkeling van een verzelfstandigd sportbedrijf toe. Uit de huidige ervaringen met de pilots sportpark nieuwe stijl in Osdorp en Geuzenveld blijkt dat vernieuwing van het aanbod op de parken achterwege blijft doordat stadsdelen weinig flexibiliteit tonen en nauwelijks bereid zijn taken en bevoegdheden te delegeren. De stichting ziet dan ook grote kansen om de principes achter sportcentrum nieuwe stijl na te streven door middel van verzelfstandiging van het sportbedrijf en de voortzetting van de activiteiten op Middenmeer-Voorland.

De stichting geeft aan dat het sportbedrijf moet enthousiasmeren, stimuleren en ondersteunen. Per park of cluster van parken is een vorm van sportparkmanagement nodig. Verenigingen maken gebruik van een sportverzamelgebouw. Sportverzamelgebouwen bevorderen intensief en gedeeld gebruik en ook de kwaliteit van sportparken. Ondernemerschap moet aangemoedigd worden. Het sportbedrijf dient daarbij goed te beoordelen welke beheertaken zij in eigen handen houdt, en welke gedelegeerd kunnen worden aan het sportparkmanagement/ de sportparkorganisatie. Voor de huidige sportparkstichtingen die hiervoor al bestaan in Oost-Watergraafsmeer dient dat beoordeeld te worden. De bespreking en beoordeling daarvan kan gelijk oplopen met de verzelfstandiging van het sportbedrijf. Ook de stichting Sportcentrum Nieuwe Stijl vindt een helder onderscheid tussen beleid en uitvoering evident. De verantwoordelijkheid voor het sportbeleid blijft bij de stadsdelen.

Lessen die de stichting meegeeft naar aanleiding van haar eigen ervaringen zijn:

- Meer taken en bevoegdheden delegeren.
- Geef het sportparkmanagement meer vrijheid van handelen.
- Stadsdeel kan zich meer richten op sturing en regie bij een grotere afstand tot de uitvoering.
- Stimuleer ondernemerschap.
- Koppel accommodatiebeheer aan sportstimulering.
- Benut de ruimte optimaal door flexibele huurcontracten.
- Bouw voornamelijk verzamelgebouwen (eigendom stadsdeel, sportbedrijf of beheerstichting) en onderzoek de rol die corporaties kunnen spelen.
- Werk volgens het principe 'voor wat, hoort wat'.
- Maak duidelijk wie de baas waarover is (geen vaag organogram).

De stichting beveelt aan de weg der geleidelijkheid te bewandelen: laat eerst Oost-Watergraafsmeer en Zeeburg de handen ineen slaan, en laat andere geïnteresseerden daarna desgewenst aanhaken. Besteed daarnaast ook ruime aandacht aan communicatie over verzelfstandiging, zowel binnen de stadsdeelorganisaties als daarbuiten, naar bewoners en verenigingen.

3 Advies en vervolg

3.1 Advies

Draagvlak en voordelen

Uit dit verkennende onderzoek blijkt voldoende draagvlak te zijn onder de geïnterviewde personen voor verzelfstandiging van de uitvoerende taken van de ambtelijke afdelingen Sport van de stadsdelen Oost-Watergraafsmeer en Zeeburg. Het management van de sportafdelingen zien meerdere voordelen in een verdere integratie van de uitvoerende taken van het sportbeleid. Het samenvoegen van beide afdelingen zien zij als logische stap in een samenwerkingsproces dat al langere tijd gaande is, en dat door huidige ontwikkelingen (bouw en aanleg van nieuwe accommodaties in uitbreidingsgebieden) verder wordt versterkt. Verzelfstandiging van de samengevoegde afdelingen Sport van beide stadsdelen is een wens die de betrokkenen nadrukkelijk uiten, omdat dit de slagvaardigheid van de beleidsuitvoering ten goede komt. Beide stadsdelen hebben daarbij eenzelfde beeld voor ogen: in een verzelfstandigd sportbedrijf dienen dan nadrukkelijk alle uitvoeringstaken voor sport ondergebracht te zijn: verhuur, beheer en exploitatie van sportaccommodaties, sportstimulering en een stafbureau. Sport en bewegen, leisure, recreatie en naschoolse sport vallen alle onder het pakket aan diensten waartoe een verzelfstandigd sportbedrijf geoutilleerd moet zijn.

DMO van de gemeente Amsterdam, stichting Sportcentrum Nieuwe Stijl, stadsdeel Amsterdam Zuidoost, stadsdeel Amsterdam Centrum en de gemeente Diemen vinden de wens van Zeeburg en Oost-Watergraafsmeer tot verzelfstandiging in de vorm van een Sportbedrijf met maatschappelijke functie begrijpelijk en logisch. Zij herkennen de beweegredenen hierachter. Voordelen zien alle betrokkenen vooral in schaalvergroting die leidt tot:

- besparing op overheadkosten; efficiënter beheer en onderhoud;
- kennis delen;
- beter benutten van accommodaties;
- flexibeler inzetten van personeel;
- meer mogelijkheden tot loopbaanontwikkeling.

Andere voordelen zijn:

- Zeeburg en Oost-Watergraafsmeer sluiten goed op elkaar aan doordat ze als complementair worden gezien. Zeeburg heeft een groeiende bevolking, weinig sportvoorzieningen, een klein ambtelijk apparaat voor sport en forse ontwikkelingsplannen. Omdat Oost-Watergraafsmeer tegen de grenzen van de sportruimte aanzit, een relatief grote ambtelijke afdeling Sport heeft en veel kennis en ervaring heeft opgebouwd, is synergie aanwezig voor een vruchtbare samenwerking. Beide stadsdelen hebben de ambitie om die ook waar te maken.
- De stadsdelen zijn opdrachtgever en het sportbedrijf is volgens een prestatieovereenkomst opdrachtnemer. Langs die lijn, en door een heldere scheiding tussen beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering ontstaat een duidelijke werkrelatie tussen stadsdelen en sportbedrijf.
- De stadsdelen sturen op hoofdlijnen van het sportbeleid; het sportbedrijf staat buiten de bureaucratie en heeft vrijheid van handelen binnen het kader van bestuurlijke afspraken tussen stadsdeel en sportbedrijf.

Uitgangspunten

De uitgangspunten van verzelfstandiging sluiten aan op de maatschappelijke taken die het sportbedrijf heeft conform de opdracht die zij krijgt van haar opdrachtgevers: de stadsdelen. Daarnaast gelden financiële, organisatorische, juridische en sociale uitgangspunten.

Maatschappelijke en beleidsmatige uitgangspunten

Het sportbedrijf dient het profiel te hebben van maatschappelijk ondernemer op het gebied van sport en leisure. Daartoe krijgt het ook opdracht van de stadsdelen. Het bedrijf dient producten en diensten te leveren tegen een aanvaardbare prijs en volgt het tarievenbeleid dat gangbaar is in Amsterdam. Het houdt aldus de sport betaalbaar. Wie en hoe de tarieven vastgesteld worden, is een belangrijk punt van aandacht bij de taakverdeling tussen stadsdelen en sportbedrijf. Het bestuursakkoord en het sportplan zijn beleidsmatig leidend en bepalen daarmee grotendeels de opdracht van de stadsdelen aan het sportbedrijf.

Daarnaast heeft het sportbedrijf oog voor het maatschappelijk belang van sport en bewegen voor kwetsbare groepen en voert daarvoor een stimuleringsbeleid. Tot slot heeft het bedrijf een taak als ondersteuner van de georganiseerde sport.

Financiële uitgangspunten

De stadsdelen zijn als opdrachtgever verantwoordelijk voor de subsidieverlening aan het sportbedrijf. Het subsidiebedrag is gebaseerd op het gewenste onderhoudsniveau van de accommodaties, de ambities voor sportstimulering en verenigingsondersteuning en eventuele overige taken, zoals die van sportmakelaar, organisator van evenementen, bedrijfssport, fitness et cetera. Het sportbedrijf kan ook eigen inkomsten genereren uit huurtarieven, opdrachten van andere stadsdelen/ gemeenten en organisaties. De totstandkoming van het sportbedrijf vergt een financiële investering en aanloopkosten. Vervolgens zijn bij een 1 op 1 overgang van werk van stadsdeel naar bedrijf besparingen te verwachten door terugdringing overhead, afname bureaucratie en (op termijn) marktwerking.

Organisatorische en juridische uitgangspunten

Een sportbedrijf heeft een zelfstandige signatuur. Een stichtingsvorm ligt voor de hand. Een NV is op zich ook een mogelijkheid, zij het dat daar een aandeelhouderschap aan verbonden is, met alle mitsen en maren die daarbij denkbaar zijn (afhankelijkheid, zeggenschap, financieel belang, toezicht-houderschap, ondernemerschap, winstoogmerk). Als tak van dienst bij een stadsdeel blijven ligt niet voor de hand, vanwege afhankelijkheid en beperkte mogelijkheid tot opdrachten van derden. Bovendien ontstaat dan een opdrachtgever/opdrachtnemer relatie tussen twee stadsdelen, hetgeen niet wenselijk is. Het stichtingsbestuur dient volstrekt onafhankelijk te zijn, met kennis van zaken van maatschappelijk bestuur. Een Raad van Toezicht zou kunnen bestaan uit afgevaardigden namens de stadsdelen. Zoals gezegd blijft het sportbeleid waar het al is, bij de stadsdelen. In de stichting kan onderscheid gemaakt worden tussen bestuur, management en staf, en divisies voor binnensportaccommodaties, buitensportaccommodaties, sportondersteuning, sportstimulering. Het bedrijf heeft ook een publieks- en informatie-functie. De relatie tussen sportbedrijf en stadsdeel is juridisch verankerd in een meerjaren prestatiecontract. Het stadsdeel blijft eigenaar van de sportaccommodaties, die zij in zijn geheel verhuurt aan de stichting. Jaarlijks legt het bedrijf verantwoording af aan de hand van een aantal nader omschreven criteria (o.a. onderhoud, verhuur, stimulering, service et cetera).

Hierin is een financieel verslag opgenomen waarin de uitgaven per onderdeel nader omschreven zijn.

Sociale uitgangspunten

Het bedrijf bestaat in aanvang uit de medewerkers sport en recreatie van beide stadsdelen. Elk stadsdeel behoudt één senior beleidsfunctionaris die ambtelijk opdrachtgever is van het sportbedrijf en het sportbeleid van het stadsdeel ontwikkelt. Het sportbedrijf wordt ingericht volgens het principe 'mens volgt werk'. Er zal een sociaal statuut moeten worden opgesteld door beide stadsdelen. De ambtenaren die worden overgeplaatst behouden de ambtenarenstatus en hun pensioenrechten. Nieuwe medewerkers vallen vanaf moment van oprichting van het sportbedrijf onder de CAO Sport.

Aandachtspunten

Aspecten van het sportbedrijf die nadrukkelijk aandacht vragen en nader uitgewerkt dienen te worden zijn:

- Vroegtijdig informeren van alle betrokkenen bij sport in beide stadsdelen, met name de georganiseerde sport.
- Het bepalen van het serviceniveau, of serviceniveaus, aan verenigingen met mogelijkheden tot een gedifferentieerd beleid voor zelfwerkzaamheid bij eenvoudige onderhoudstaken.
- Het opstellen van een kwaliteitsbeleid, inclusief auditing, klachtenregistratie en rapportage.
- Het al voor verzelfstandiging onderbrengen van de ambtelijke aansturing van alle sportuitvoeringstaken die namens het stadsdeel worden uitgevoerd bij de afdeling Sport. Dit betreft met name sportstimuleringsactiviteiten, naschoolse sport en schoolsport, waar meer afstemming nodig is.
- Het anticiperen op een nieuwe huisvesting die voldoende ruimte biedt voor alle kantoor- en sportstimuleringsmedewerkers.
- Daadwerkelijk starten met integratie van beide sportafdelingen door bij elkaar te gaan zitten waar mogelijk en 'gewoon beginnen'.

3.2 Vervolg

Fase 1 april – juni 2008

Nog voor het zomerreces dienen de deelraden van Oost-Watergraafsmeer en Zeeburg een principebesluit te nemen vóór een nadere uitwerking van een plan van aanpak voor de totstandkoming van een sportbedrijf Groot Oost. Dit houdt in dat budget wordt vrijgemaakt voor deze nadere uitwerking.

Fase 2 september 2008 – april 2009

In deze fase werken de beide stadsdelen een gezamenlijk plan van aanpak Ontwikkeling Sportbedrijf Groot Oost nader uit op basis van de uitgangspunten die in dit verkennende onderzoek vermeld staan (zie 3.1). In dit plan van aanpak staan concrete stappen beschreven voor alle relevante aspecten:

- maatschappelijk en beleidsmatig;
- financieel;
- organisatorisch en juridisch;
- sociaal;
- facilitair: huisvesting en logistiek;
- dienstverlening: producten en diensten;
- communicatie en marketing.

Deze fase sluit af met een voorstel tot verzelfstandiging. Hierin zijn in ieder geval opgenomen: een bedrijfsplan op hoofdlijnen en conceptcontracten tussen het sportbedrijf en de beide stadsdelen.

Fase 3 mei en juni 2009

In deze fase vindt definitieve besluitvorming plaats van beide stadsdelen over verzelfstandiging. Vervolgens zou medio 2^e helft 2009/2010 – ook weer gefaseerd, afhankelijk van het gekozen model en de gewenste temporisering – tot oprichting en inrichting van het sportbedrijf kunnen worden overgegaan.

Bijlage 1 Lijst geïnterviewde personen

Stadsdeel Oost-Watergraafsmeer

- Sharona Ceha, DB-lid: portefeuillehouder voor o.a. Sport
- René Winteraeken, hoofd Sport & Recreatie
- Edwin Roest, beleidsmedewerker Sport & Recreatie

Stadsdeel Zeeburg

- Fatima Elatik, DB-lid: portefeuillehouder voor o.a. Sport
- Sabien Teeuwisse, hoofd afdeling Vastgoed en bureau Sport & Recreatie
- Hugo Hilgers, beleidsmedewerker Sport & Recreatie

Stichting Sportcentrum Nieuwe Stijl

- Marcel Bouw, adviseur

Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, gemeente Amsterdam

- Theo Doyer, hoofd Beleid afdeling Sport en Recreatie

Stadsdeel Amsterdam-Centrum

- Kiki Lautenslager, beleidsmedewerker o.a. Sport

Stadsdeel Amsterdam Zuidoost

- Hans Posthuma, beleidsmedewerker Sport

Gemeente Diemen

- Jos Muller, beleidsmedewerker Sport